

nejen uvnitř „dané zásoby statků“ t. j. že poslední potřeby kryté jedním druhem statků budou se více méně vyrovnávat svým relativním čistým výnosem*) — nýbrž nastane vyrovnání i mezi jednotlivými druhy zásob statků, totiž tak, že všechny poslední potřeby tím kterým druhem statků kryté budou si navzájem rovny relativním výnosem čistým, neboť ten všude bude skoro nulový.

IV. Závěr.

Jest jistě velikou zásluhou brněnské školy (čímž myslím na určité typické vědecké tendence projevující se na právnické fakultě Masarykovy university), že položila důraz na filosofický základ vědecké práce — na noetiku svých vědních oborů. Nelze býti si jistě výsledky vědních badání, nejsou-li instrumenty, s nimiž pracujeme, přesné. Operuje-li věda pojmy, jež nejsou přesně určeny, neujasní-li si dále vědečtí pracovníci sám typický způsob vzniku pojmů svého vědního oboru, pohybuje se nutně i sebe plodnější badání na nejisté půdě a sebe geniálněji promyšlené vědecké konstrukce nemají dostatečné pevnosti. Bez přesně vytčené metodologie a pojmosloví podobají se často nádherným budovám postaveným na písku.

Viděli jsme nezřídka, že věda považovala hlavní své pojmy za dané a nepokládala nikterak za nutno zabývat se jich přesnou analysou či přesným určením. Při tom však tato okolnost vedla k tomu, že nevědomky kryl se často jedním termínem jednou ten a jindy zase onen pojmový obsah. A vedly se často houževnaté spory mezi vědci o tu kterou otázku, při čemž každý

*) Rozuměj: rel. čistým výnosem aktů je kryjících.

ze soupeřů myslil si pod týmž termínem jiný pojem — soupeři poráželi se tudíž stejně nekonečně jako marně. Nelze vůbec správně vésti polemiku o problému týkajícím se na př. státu, myslí-li si každý ze soupeřů pod pojmem „stát“ něco jiného. Musím buď dokázat, že soupeřův pojem státu je nesprávný sám v sobě či v metodě, již byl stanoven — a pak je spor vyřízen. Nebo se shodujeme v obsahu, který tento pojem kryje, a pak teprve má smysl další polemika o správnosti logického postupu, jakým se s tímto pojmem pracuje. Jestliže přece jen u pojmosloví jsme se ještě častěji setkávali aspoň se snahou podati definici hlavních pojmů — byť ponejvíce bez patřičné pečlivosti a jen s tendencí definovati aspoň nějak pojmy, s nimiž se pracuje — skoro naprosto chybělo uvědomení si toho, že jednotlivé obory vědní odlišují se od sebe zvláštností metody poznávací a že pojmy i myšlení toho kterého oboru musí vykazovati naprostou homogeneitu. V pojmech a způsobu myšlení jednoho oboru vědního setkávali jsme se se všemi možnými prvky vzatými z oborů jiných.

Nikde nedosáhl tento synkretism většího měřítka než ve vědách logistických — na př. právních a národohospodářských. Ve vědě právní setkávali jsme se s prvky sociologickými, přírodovědeckými a jinými. Vedly se spory, v nichž argumenty právnické vyvracely se argumenty biologickými, tvořily se právní nauky mající sociologický základ a opírající se o přírodovědecké myšlení. Naskytovaly se problémy, jež byly neřešitelné, protože vznikly z myšlení, jež pracovalo prvky cizorodými, takže bylo vlastně požadováno, aby jeden způsob myšlení řešil otázky jiného způsobu myšlení, což nelze.

Bylo zásluhou prof. Weyra, že ukázav na důležitost vylučnosti poznávacích metod pro jednotlivé vědní obory, provedl očistu myšlení právníckého od všech cizích prvků. Jeho „ryzí nauka právní“ (nebo „normativní teorie“, jak nejčastěji — byť již méně přesně — bývá nazývána) znamená novou epochu právní vědy, neboť jí přinesla homogeneitu myšlení a pojmů a dala tím konečně bezpečný základ pro další badání na tomto poli.

Podobnou zásluhu pro vědu hospodářskou má Engliš, který obdobně určil metodologii myšlení hospodářského a první přikročil vědomě k určení některých pojmů své vědy jednotným způsobem myšlení.

Jemu tedy je blížká i moje práce, jíž se snažím o položení noetických základů pro hospodářské myšlení. Ukázalo se během práce, kde se podstatně liším od výsledku dosavadního badání a kde vyplňuji mezery, jež dosavadní badání nechalo nevyplněny. Panující teleologické teorii hospodářské zůstane zásluha snahy o jednotnost hospodářského myšlení. Ukázalo se mi však, že již její vytčení teleologie jako „pozorovacího způsobu“ není správné a zároveň, že její pojmosloví není nikterak bezvadné. Ještě větší nesrovnalosti a mezery našel jsem tam, kde jde o určení teleologického myšlení a jeho dvou odvětví, techniky a hospodářství — a dále v myšlení hospodářském samém.

Byl jsem nucen budovati svoji konstrukci hospodářské noetiky od začátku. Při jejím budování naskytla se spousta nových problémů, často vrátil jsem se opět k myšlenkám z počátků své vědecké práce, byť ovšem v rouchu a rámci svých nových poznatků. Kdo zná potíže přesné práce metodologické, jež nad jiné vyžaduje pečlivosti a přesnosti myšlení ve všech podrobnostech.

nepodiví se, že toto moje dílo je výsledkem práce několika roků. Přepracoval jsme svoji konstrukci nejprve v jednotlivých úsecích samostatnými pracemi, jež jsem tu částečně shrnul a doplnil rozsáhlými výklady, jichž jsem dosud veřejnosti nepředložil.

Jsem dalek tvrzení, že je má konstrukce na věky nevyvratnou. Avšak pokud moje síly stačily, snažil jsem se přezkoumati ji co nejpečlivěji a nenašel jsem posléze na ni vad. Kde dříve jsem se mýlil, otevřeně jsem svoje vývody opravil — a mohu říci, že všechny poznatky tu obsažené byly několikrát váženy a znovu rozbírány, některé měněny a opraveny i vícekrát, než jsem se odhodlal je uveřejniti. Kromě toho podávám konstrukci jednotnou. Věnoval jsem veškeru péči, abych určil a ovládl přesně metodu poznávání svého oboru, a vždy jsem bedlivě hleděl, aby zachována byla naprostá homogeneita a jednotnost mých poznatků. Jeden musí býti ve shodě se všemi ostatními — že tato snaha sama nás může přivést k důležitému poznání, lze viděti na př. na zákonu o maximálním relativním čistém výnosu, jenž se ukázal býti jednotným pramenem jiných dosud samostatně uvažovaných pouček. Totéž platí o mnohých jiných poznatecích, jak je z díla zřejmo — najmě v jeho III. knize.

Tímto svým dílem jsem chtěl dáti hospodářskému badání pevný základ. Dílo zahrnuje všechny důležité noetické problémy hospodářského myšlení. Leckde — na př. v kapitolách o spoření a hodnotě — je již naznačeno další použití těchto metodologických poznatků. — Ať již najde mé dílo kladné přijetí a bude sloužit jako noetický základ k dalšímu hospodářskému myšlení — nebo vzbudí nesouhlas, myslím, že vždy vykoná své poslání. Neboť i v druhém případě pohne snad ty, kteří nebudou souhlasiti, aby aspoň samostatně pokusili se

o zbudování těch základů, bez nichž nelze budovu hospodářské vědy solidně postavit. Proto nepochybuji, že mé dílo vykoná své poslání i tehdy, setká-li se s nesouhlasem, neboť nesouhlas a pochyby to jsou, co nejvíce žene lidského ducha k dalšímu poznání.

To pak právě jsem sledoval při své práci, abych přispěl k onomu kroku dopředu na cestě lidského ducha za poznáním. Sobě i jiným, kteří půjdou dále. Vědomí spoluúčasti na novém poznání je právě ta nejkrásnější odměna za práci vědce.
